

БИТВА ЗА ВОЛЮ

СТАНОВИЩЕ ЛГБТК В УКРАЇНІ У 2022 РОЦІ

Київ
2023

Битва за волю. Становище ЛГБТК в Україні у 2022 році / Центр "Наш світ". — К.: Центр "Наш світ", 2023. — 48 с.

У публікації представлено інформацію, що відображає соціальне, правове та політичне становище ЛГБТК людей в Україні у 2022 р. Наведено дані та здійснено аналіз ситуації з питань, пов'язаних з правами та інтересами ЛГБТК, у законодавстві, суспільно-політичному житті, громадській думці, надано приклади випадків дискримінації на ґрунті сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності та інше.

Укладачі: Андрій Кравчук, Олександр Зінченков, Олег Лященко
Керівник проектів Центру "Наш світ": Андрій Маймулахін

Цей звіт підготовлено за підсумками моніторингової та правозахисної роботи Правозахисного ЛГБТ Центру "Наш світ". Автори висловлюють щире подяку ЛГБТК організаціям та окремим активістам, а також всім учасникам електронних розсилок і фейсбук-груп, які збирають і обмінюються актуальною інформацією про різні аспекти становища ЛГБТК в Україні.

Дякуємо за підтримку нашої роботи OutRight Action International, ILGA-Europe, All Out Action Fund, US Embassy Kyiv, Tides Foundation, The German Marshall Fund / Black Sea Trust, Freedom House, Hirschfeld Eddy Foundation, LSVD та індивідуальних пожертвувачів. Точка зору, відображена у цьому звіті, належить Центру "Наш світ" і не може вважатися офіційною точкою зору донорів нашої організації.

Фото на обкладинці: вгорі — квір-пара, гей Олександр Жуган (зліва) та небінарна особа Антоніна Романова (справа) пішли служити добровольцями в ЗСУ; внизу — Поліна Бучак та Іванна Сахно з Києва на ЛГБТ акції у Нью-Йорку. Всі фото взяті з відкритих джерел.

Правозахисний ЛГБТ Центр "Наш світ"

Поштова адреса: а/с 173, м. Київ, 02100

Е-mail: nashsvit@gay.org.ua

Вебсайт: www.gay.org.ua

Facebook: www.facebook.com/nashsvitcenter

Instagram: www.instagram.com/nashsvitcenter

© Центр "Наш світ", Київ, 2023

При використанні матеріалів звіту обов'язковим є посилання на Центр "Наш світ". Цей звіт (українською та англійською мовами) розміщено на вебсайті Центру "Наш світ".

Зміст

РЕЗЮМЕ.....	1
1. ЗАКОНОДАВСТВО І СУДОЧИНСТВО	3
2. ДЕРЖАВНІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ	6
3. ПОЛІТИКА, МАС-МЕДІА ТА СУСПІЛЬСТВО	10
4. ЦЕРКВИ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	19
5. ЛГБТК СПІЛЬНОТА	23
6. НАСИЛЬСТВО, ДИСКРИМІНАЦІЯ ТА ІНШІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛГБТК	32
Порушення з боку окупаційної влади (воєнні злочини).....	33
Сфера взаємодії з приватними особами.....	35
Стосунки з правоохоронними органами.....	37
Порушення з боку військовослужбовців ЗСУ/ТрО (військові правопорушення).....	39
Зайнятість.....	40
Освіта.....	41
Доступ до товарів і послуг	41
Охорона здоров'я.....	41
7. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	42
8. МЕТОДИКА ТА АВТОРИ ЗВІТУ	47

РЕЗЮМЕ

З початку повномасштабного російського вторгнення ЛГБТК спільнота, загалом, відчуває ті самі проблеми, що й решта українського суспільства, хоча існують і певні ускладнення, специфічні саме для ЛГБТК людей. Зокрема, новою проблемою, пов'язаною з воєнним станом, стали неодноразові випадки некоректного та дискримінаційного поводження з боку представників поліції та Територіальної оборони при перевірці документів і особистих речей ЛГБТК осіб на блок-постах і в інших місцях, які часто супроводжувалися насильством до ЛГБТК людей та іншими порушеннями їхніх прав. Це знову привертає увагу до проблеми злочинів ненависті, які завдають особливої шкоди суспільству під час війни, коли від нього вимагається національна солідарність і взаємодопомога.

Більшість відкритих ЛГБТК військовослужбовців повідомляють про, загалом, терпиме ставлення до них з боку товаришів по службі, хоча непоодинокими є й випадки проявів гомофобії. Треба зазначити, що командування, як правило, звертає увагу на такого роду інциденти та намагається виправити ситуацію.

Український уряд включив ЛГБТ компоненти Плану дій у сфері прав людини до проєкту Плану відновлення України, який має бути ухвалений найближчим часом, підтвердивши свої наміри їх реалізації. Серед них найбільш важливим для української ЛГБТК спільноти, як і найбільш важким для реалізації, є ухвалення закону про реєстровані цивільні партнерства, доступні для одностатевих пар, які би надали їм основні подружні права та обов'язки. Це питання стало особливо наочним і нагальним на тлі війни та масової мобілізації громадян до лав Збройних сил України. ЛГБТК українці повною мірою беруть участь в опорі російській агресії, але позбавлені фундаментального права людини на повагу та захист свого сімейного життя.

Українські політики та суспільство почали дискутувати на тему можливого запровадження одностатевих шлюбів або реєстрованого цивільного партнерства, тоді як досі впливові українські церкви, засудивши ідеологію «Русского міра» в цілому, продовжують повністю

її поділяти в тому, що стосується прав ЛГБТК людей, та протестують проти будь-яких кроків, спрямованих на їх захист.

Однією з найважливіших політичних подій 2022 року стало отримання Україною статусу кандидата до ЄС. Ратифікація Стамбульської конвенції та ухвалення закону «Про медіа» продемонстрували, що президент і уряд здатні подолати лобістські зусилля церков і домогтися від парламенту ухвалення таких законів, якщо це аргументується потребами європейської інтеграції України.

Судячи з досвіду попередніх років і очевидних політичних тенденцій, гомо/трансфобні законопроекти не мають шансів на ухвалення українським парламентом, а ухвалення пропозицій на захист прав ЛГБТК залежить від їх активної підтримки з боку уряду та, насамперед, Офісу Президента України.

Нові соціологічні дослідження демонструють, що за останні роки українське суспільство радикально поліпшило своє ставлення до ЛГБТК людей, і тепер супротивники рівності їхніх прав складають у ньому вже меншість. Водночас, громадська довіра до українських церков, які є головними ворогами рівних прав для своїх ЛГБТК співгромадян, різко впала.

У 2022 році наша мережа моніторингу задокументувала 105 випадків порушення прав за ознаками сексуальної орієнтації або ґендерної ідентичності (надалі скорочено — СОГІ). Це значно менше, ніж у 2021 році (141), що, на нашу думку, пояснюється впливом військових дій: наразі пріоритетом для ЛГБТК спільноти, як і для всіх українців, є не захист своїх прав, а виживання та спротив російській агресії, а моніторингова робота в таких умовах є вкрай ускладненою.

1. ЗАКОНОДАВСТВО І СУДОЧИНСТВО

У 2022 році Верховна Рада, в рамках виконання Україною своїх зобов'язань як кандидата в ЄС, ухвалила два важливих рішення, які посилюють законодавчий захист рівних прав ЛГБТК. Ратифікація Стамбульської конвенції заборонила дискримінацію за ознаками СОГІ у сфері боротьби з домашнім і гендерно-обумовленим насильством та вперше в українському законодавстві запровадила правове визначення терміна «гендер». Відсутність такого визначення була одним з головних аргументів проти застосування сучасної термінології у сфері гендерних питань в українському законодавстві. Закон «Про медіа» включає узгоджену з законодавством Європейського Союзу заборону на заклики до дискримінації та утисків за ознаками СОГІ у ЗМІ, а також вносить відповідне положення до закону «Про всеукраїнський референдум». Обидва законопроекти чекали на своє ухвалення довгі роки, зокрема, через лобістські зусилля українських церков і консервативних політиків.

Після початку повномасштабного вторгнення російської армії в Україну Верховна Рада відклала розгляд кількох внесених у попередні роки законопроектів, що пропонують як захист, так і обмеження прав ЛГБТК. Судячи з попереднього досвіду та очевидних політичних тенденцій, гомо/трансфобні законопроекти не мають шансів на ухвалення українським парламентом. Зокрема, з початком осінньої сесії Верховної Ради був знятий з розгляду законопроект 6326 «Про внесення змін до Бюджетного Кодексу України щодо недопущення витрачання бюджетних коштів на пропаганду педофілії, гомосексуалізму та трансгендеризму». Водночас, очевидно й те, що ухвалення пропозицій на захист прав ЛГБТК досі цілком залежить від їх активного лобіювання з боку уряду та, насамперед, Офісу Президента України.

Розроблений Кабінетом Міністрів проєкт Плану відновлення України включив основні ЛГБТ компоненти чинного Плану дій у сфері прав людини, а саме, внесення змін до Кримінального кодексу України щодо криміналізації злочинів ненависті та розпалювання ворожнечі за низкою ознак, включаючи СОГІ (термін виконання — червень 2023 р.), та розробку і ухвалення закону про реєстроване цивільне партнерство, доступне для одностатевих пар (термін виконання — грудень 2023 р.).

Проект цього Плану також включає «Внесення змін до законодавства України для запровадження прямої заборони дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності» (термін виконання — грудень 2022 р.), однак у цьому році відповідних змін до закону «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» внесено не було.¹

Петиція про запровадження одностатевих шлюбів, яка отримала достатню підтримку для її розгляду президентом України, викликала суспільну дискусію щодо сутності статті 51 Конституції України, де вказано, що «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка». Громадськість, політики та правники висловлювали протилежні думки щодо того, чи є таке формулювання визначенням шлюбу та чи забороняє воно легалізацію одностатевих шлюбів в Україні. Більшість схилилися до того, що забороняє. Однак, єдина фахівчиня з конституційного права, яка взяла участь в обговоренні — представниця Верховної Ради у Конституційному Суді, народна депутатка та доктор юридичних наук Ольга Совгіря — заявила, що таке тлумачення з її точки зору є дуже сумнівним, і вона не бачить в ідеї легалізації одностатевих шлюбів жодної суперечності Конституції України.² Незабаром після цього Ольга Совгіря склала присягу судді Конституційного Суду України, полишивши свої посади народної депутатки та представниці Верховної Ради в Конституційному Суді. Слід зауважити, що право на офіційне тлумачення Конституції України, обов'язкове до застосування, має тільки Конституційний Суд України, який досі це положення Конституції не тлумачив.

У січні 2023 року Велика палата Європейського суду з прав людини винесла остаточне рішення по справі «Федотова та інші проти Росії», яке має величезне значення для України, а також інших держав-членів Ради Європи, які досі не забезпечили можливість одностатевим парам

¹ https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62dea3ad5d48ac7a33403c94_%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf, с. 28, 29

² <https://sud.ua/ru/news/publication/243766-u-konstitutsiyi-nemaye-zaboroni-na-odnostatevi-shlyubi-predstavnitsya-verkhovnoyi-radi-u-konstitutsiyному-sudi>

укладати шлюби або реєстровані цивільні партнерства. ЄСПЛ вперше прямим текстом зазначив у своєму рішенні, що віднині стаття 8 Європейської конвенції з прав людини має тлумачитися таким чином, що зобов'язує держави-члени Ради Європи мати певну правову форму визнання одностатевих сімейний партнерів, яка надає їм суттєві права членів сім'ї.³ Згідно українського законодавства, рішення ЄСПЛ є джерелом права в Україні - тобто, діють нарівні з законами та міжнародними угодами нашої держави. Рішення по аналогічній справі «Маймулахін і Марків проти України», що очікує свого розгляду в ЄСПЛ, тепер прийматиметься з урахуванням цієї правової позиції суду.

³ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222750>, п. 178-180, 189, 190

2. ДЕРЖАВНІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Як і в попередні роки, питання дискримінації та насильства за ознаками СОГІ були відображені у щорічній доповіді Уповноваженого ВРУ з прав людини за 2021 рік, презентованій у квітні 2022 року. Омбудсменка Людмила Денісова вкотре звернула увагу на те, що СОГІ досі не внесені до переліку захищених ознак у законі «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та у Кримінальному кодексі, «у зв'язку з чим представники ЛГБТІК-спільноти залишаються однією із найбільш незахищених категорій громадян». У доповіді також зазначено, що, крім захисту від дискримінації, насильства та розпалювання ворожнечі, представники ЛГБТК спільноти зверталися у 2021 році до Уповноваженого зі скаргами на порушення їхніх «майнових та немайнових прав через неможливість укладення угоди цивільного партнерства». Для виправлення ситуації, омбудсменка рекомендувала українському урядові виконати пункти Плану дій у сфері прав людини щодо криміналізації злочинів ненависті та запровадження реєстрованого цивільного партнерства.⁴

31 травня 2022 року Верховна Рада звільнила Людмилу Денісову з посади свого Уповноваженого з прав людини, а 1 липня призначила новим омбудсменом Дмитра Лубінця, який на той час був народним депутатом України та головою Комітету ВРУ з прав людини. Ново-призначений омбудсмен почав свою діяльність із докорінного реформування Секретаріату Уповноваженого та зустрічі з представниками громадянського суспільства, яких він закликав до співробітництва та запросив на роботу до свого Секретаріату. На зустріч були запрошені й представники ЛГБТК та ВІЛ-сервісних організацій, яким новий омбудсмен пообіцяв приділяти належну увагу питанням захисту прав та інтересів української ЛГБТК спільноти. До Консультативної ради при новому омбудсмені було включено, зокрема, відомого ЛГБТК активіста Тимура Левчука (ГО «Точка опори ЮА»), а також Олену Луньову (Центр прав людини ZMINA), Анастасію Сербіну (БО «100% життя») та Олену Уварову (Міжнародна лабораторія з бізнесу і прав людини

⁴ <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2021.pdf>, с. 36-39

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого), які представляють партнерів та союзників українського ЛГБТК руху.

2 серпня президент Зеленський надав відповідь на петицію щодо легалізації в Україні одностатевих шлюбів, в якій було зауважено, що «За Конституцією України шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка (стаття 51). В умовах воєнного або надзвичайного стану Конституція України не може бути змінена (стаття 157 Конституції України)». Це непрямо натякає на уявну конституційну заборону легалізації одностатевих шлюбів в Україні (детальніше про це питання див. останній параграф попереднього розділу цього звіту). Водночас, президент згадав про плани уряду щодо запровадження в Україні цивільного реєстрованого партнерства, доступного для одностатевих пар, і звернувся до прем'єр-міністра «з проханням розглянути порушене в електронній петиції питання та поінформувати про відповідні результати».⁵ Як вже було згадано, український уряд, представлений Міністерством юстиції, включив цей та інші ЛГБТ компоненти Плану дій у сфері прав людини до проєкту Плану відновлення України, що має бути ухвалений найближчим часом.

Традиційно, з усіх урядових відомств, найбільшу увагу ЛГБТК питанням приділяє Міністерство закордонних справ — вочевидь, заради формування міжнародного іміджу України як сучасної ліберально-демократичної держави. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба у своїх статтях для німецького видання *Der Spiegel*⁶ і американського *Foreign Affairs*⁷ згадав про послідовну російську політику з поширення ненависті та переслідувань, зокрема, стосовно ЛГБТК людей. З початку нового етапу російського вторгнення, на офіційній англомовній Інстаграм-сторінці України [ukraine.ua](https://www.instagram.com/ukraine.ua/), яка належить МЗС, з'явилося кілька публікацій про участь ЛГБТК людей в опорі російській агресії, а офіційний представник нашої держави

⁵ <https://petition.president.gov.ua/petition/144562>

⁶ <https://www.spiegel.de/ausland/dmytro-kuleba-es-ist-zeit-russlands-feldzug-als-genozid-zu-bezeichnen-ein-plaedoyer-des-ukrainischen-aussenministers-a-013b85cd-aabb-4bff-869f-575508b93794>

⁷ <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2021-08-02/ukraine-part-west>

вперше взяв участь в ЛГБТК прайд-марші (6 серпня посол України в Швеції Андрій Плахотнюк на Стокгольм прайді).⁸

Рисунок 1. 6 серпня 2022 року посол України в Швеції Андрій Плахотнюк (у чорній футболці) взяв участь у Стокгольм прайді.

Після початку активної фази російської агресії, Державне агентство України з питань кіно зупинило фінансування зйомок багатьох раніше відібраних проєктів, зокрема фільму «Мій юний принц», який торкався ЛГБТК тематики. Водночас, восени 2022 року воно оголосило про початок зйомок повнометражного художнього фільму «Уроки толерантності», який цілком присвячений темі толерантності та боротьби з гомофобією.⁹

⁸ <https://twitter.com/UKRinSWE/status/1555937656785321984>

⁹

<https://www.facebook.com/ukrainefilmagency/posts/pfbid0SztacJNxYNNVvrL5Vzv5q658aVL3aBkSaoBT4DAu6DEhk2NqEJA7ppLy5PShZmvbhl>

Після початку нової активної фази війни з Росією ультраконсервативні громадські рухи різко знизили свою активність, а місцеві ради повністю припинили ухвалення підготованих ними гомофобних та антиґендерних звернень до центральної влади. Знову підтвердив свої гомофобні переконання («Гей не може бути патріотом України») скандально відомий міський голова Івано-Франківська Руслан Марцинків,¹⁰ що, втім, не завадило йому оголосити про встановлення партнерських стосунків свого міста з американським Сан-Дієго, яке очолює відкритий гей Тодд Ґлорія.

¹⁰ https://www.youtube.com/watch?v=w_d5fxcMDYU&t=3613s

3. Політика, МАС-МЕДІА ТА СУСПІЛЬСТВО

Серед провідних політичних сил України найбільш активною та послідовною захисницею рівних прав для ЛГБТК є народна депутатка від партії «Голос» Інна Совсун. У 2022 році вона неодноразово висловлювала свою підтримку законопроектів на захист прав ЛГБТК, зокрема, щодо запровадження в Україні реєстрованого цивільного партнерства.

Після того, як петиція до президента України щодо легалізації одностатевих шлюбів зібрала потрібні голоси для її розгляду, серед депутатів ВРУ розгорілася дискусія щодо можливості їх легалізації в Україні, а фактично щодо необхідності захисту прав одностатевих сімейних пар. Вона продемонструвала, що політичні партії, представлені у Верховній Раді, не мають визначеної позиції та політики стосовно ЛГБТ питань. Народні депутати з правлячої партії «Слуга народу» демонстрували протилежні погляди на це питання: тоді як Ольга Совгіря, Дмитро Гурін і Олександр Мережко заявили про принципову можливість запровадження одностатевих шлюбів, з категоричним принциповим запереченням такого кроку виступив їх колега по фракції Ігор Фріс.¹¹ Більшість народних депутатів, втім, ніяк не відреагувала на цю подію.

Діаметрально протилежні погляди щодо захисту прав ЛГБТК демонструють навіть народні депутати з ліберальної партії «Голос»: тоді як згадана Інна Совсун це активно підтримує, її колега по фракції Андрій Шараськін запропонував виключити з законопроекту «Про медіа» заборону на дискримінацію за ознаками СОГІ (ця поправка не була підтримана парламентом).

Дуже примітним та знаковим рішенням Верховної Ради стало голосування за ратифікацію Стамбульської конвенції, проти чого вкрай різко та непримиренно виступали провідні церкви України та ультраконсервативні громадські та політичні діячі. Вочевидь, це голосування стало успішним тільки завдяки непублічній наполегливій

¹¹ <https://my.ua/news/cluster/2022-07-15-nardepi-rozsvarilisia-cherez-odnostatevi-shliubi-vidvoliksia-na-to-khto-i-iak-z-kim-shpilitsia>

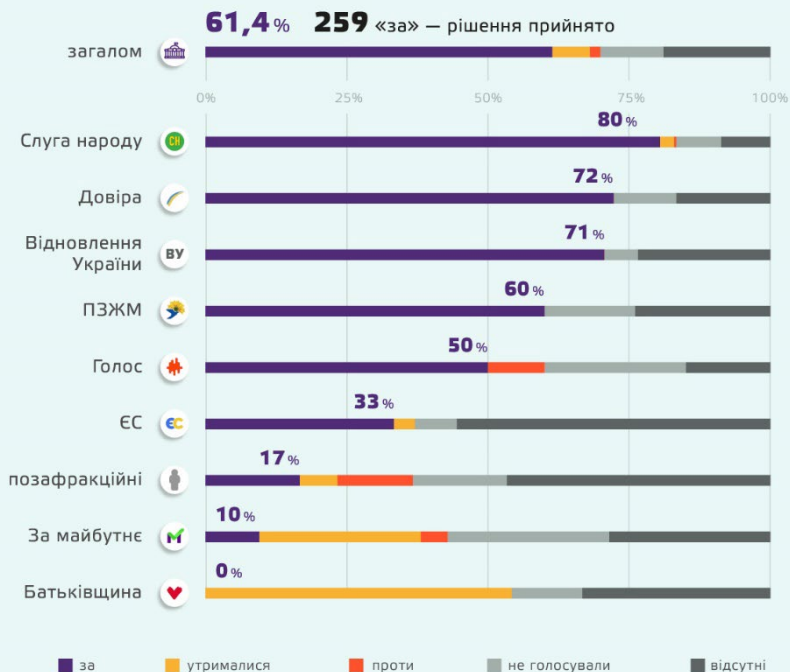
роботі з депутатами з боку Офісу Президента України, позаяк раніше представники українського уряду та парламенту заявляли про брак голосів у Верховній Раді для ухвалення такого рішення. З усіх фракцій та політичних груп Верховної Ради лише фракція «Батьківщини» не надала жодного голосу на підтримку ратифікації — втім, ніхто з партії Юлії Тимошенко не голосував і проти; її депутати або утримались, або не взяли участь у голосуванні. Консервативна, але проєвропейська, фракція «Європейська Солідарність» на чолі з її лідером, колишнім президентом України Петром Порошенком, майже одностатусно підтримала ратифікацію. Потреба в ратифікації конвенції з боку її прихильників пояснювалася необхідністю продемонструвати, що Україна поділяє сучасні європейські цінності та стандарти у сфері прав людини напередодні ухвалення рішення про надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС.

Ратифікація Стамбульської конвенції продемонструвала, що аргументи на користь європейської інтеграції України переважають загалом консервативні настрої серед членів українського парламенту та здатні подолати лобістські зусилля вкрай гомофобних і досі суспільно впливових українських церков. Очевидно, що наполеглива позиція керівних органів Євросоюзу та/або урядів його впливових держав-членів щодо найважливіших рішень у сфері захисту прав ЛГБТК примушує українську владу до потрібних кроків у цьому напрямку.

За оцінкою Центру «Наш світ», найважливішим питанням у цій сфері є ухвалення закону про реєстровані цивільні партнерства, доступні для одностатевих пар, який має надати їм основні подружні права та обов'язки. Триваюча війна з Росією привертає увагу суспільства та мас-медіа до проблем одностатевих сімейних партнерів, які виконують свій обов'язок із захисту Батьківщини, але позбавлені абсолютно всіх прав, які мають законні подружжя і навіть незареєстровані різностатеві партнери. Після ратифікації Стамбульської конвенції, яка була справжнім жупелом для українських ультраконсервативних церков і політиків, завдання для українського президента та уряду надати їм законний статус та пов'язані з цим права і можливості вже не здається нереалістичним.

ГОЛОСУВАННЯ ЗА РАТИФІКАЦІЮ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

ЗАКОНОПРОЄКТ № 0157

Згідно із результатами поіменного голосування на сайті Верховної Ради України.

chesno.org
facebook.com/chesno.movement
+38 067 658 7798

Рисунок 2. Активне лобювання ратифікації Стамбульської конвенції з боку уряду та Офісу Президента забезпечило її переважну підтримку парламентом, особливо з боку владної партії «Слуга народу» та колишньої проросійської опозиції.

Юлія Тимошенко, партія якої не підтримала ратифікацію Стамбульської конвенції, після цього створила на сайті президента України петицію з вимогою денонсувати цю міжнародну угоду.¹² Вочевидь, ця мало популярна в Україні політикиня тепер намагатиметься позиціонувати

¹² <https://petition.president.gov.ua/petition/146508>

себе та свою політичну силу як головних захисників т.зв. традиційних цінностей, які просуваються українськими церквами та ультра-консервативними політиками. Однак, практика демонструє, що навряд чи це допоможе їй завоювати суспільну популярність і масову підтримку. Характерно, що «найбільше в історії українського парламентаризму» міжфракційне об'єднання «Цінності. Гідність. Родина», створене кілька років тому для захисту «традиційних сімейних цінностей», виявилось абсолютно безсилим як при ратифікації Стамбульської конвенції, так і при розгляді гомофобних законопроектів, що активно лобіювалися українськими церквами. Депутати Верховної Ради охоче записувалися до цього об'єднання, але ігнорували позицію його лідерів у законодавчому процесі. З партії «Слуга народу» проти ратифікації Стамбульської конвенції проголосував лише Святослав Юраш — співзасновник, співголова та найбільш активний член цієї групи.

Свою послідовно та непримиренно гомо/трансфобну позицію, навіть в умовах війни проти Росії, влада якої цілком поділяє таке ставлення, продовжували демонструвати ультраправі українські політики. Зокрема, мер Івано-Франківська Руслан Марцинків, член партії «Свобода», вкотре підтвердив своє переконання в тому, що «гей не може бути патріотом України», попри загальновідомі факти про участь відкритих ЛГБТК у захисті України від російської агресії. Також, у липні 2022 року на офіційному сайті широко відомої, але маргінальної та невливової ультраправої партії «Правий сектор» з'явилася стаття з аналогічними твердженнями.¹³

Соціологічне опитування, проведене у травні 2022 року Київським міжнародним інститутом соціології (KMIC) на замовлення Центру «Наш світ», продемонструвало радикальне поліпшення ставлення українського суспільства до ЛГБТК людей, яке відбулося за останні роки.¹⁴ Порівняно з результатами попереднього аналогічного опитування у 2016 році, кількість дружніх до ЛГБТ відповідей виросла у два-п'ять

¹³ <https://pravyysektor.info/novyny-poglyad/lgbt-ce-patriotychno>

¹⁴ <https://gay.org.ua/blog/2022/06/02/spryiniattia-lgbt-liudei-ta-ikh-prav-v-ukraini-traven-2022-roku-analitychnyi-zvit/>

разів. Зокрема, у півтора рази скоротилася кількість тих, хто взагалі негативно ставиться до ЛГБТ (з 60,4% до 38,2%), вчетверо зросла кількість тих, хто ставиться до ЛГБТ позитивно (з 3,3% до 12,8%), і у півтора рази — тих, хто ставиться до них байдуже (з 30,7% до 44,8%). З 2016 року вдвічі зросла частка тих, хто декларативно підтримує їх повне рівноправ'я (з 33,4% до 63,7%), і майже вдвічі зменшилася частка тих, хто вважає, що права ЛГБТ людей мають бути певним чином обмежені (з 45,2% до 25,9%). Так само, вдвічі зменшилася кількість тих, хто вагався з відповіддю: з 21,3% до 10,4%. У п'ять разів виросла підтримка запровадження реєстрованого цивільного партнерства для одностатевих пар — з 4,8% до 23,6%, і в півтора рази збільшилася кількість тих, кому це питання байдуже — з 18% до 27,1%. Таким чином, проти одностатевих партнерств вже виступає менше половини українців, а саме 41,9%, тоді як у 2016 році таких було 69%.¹⁵

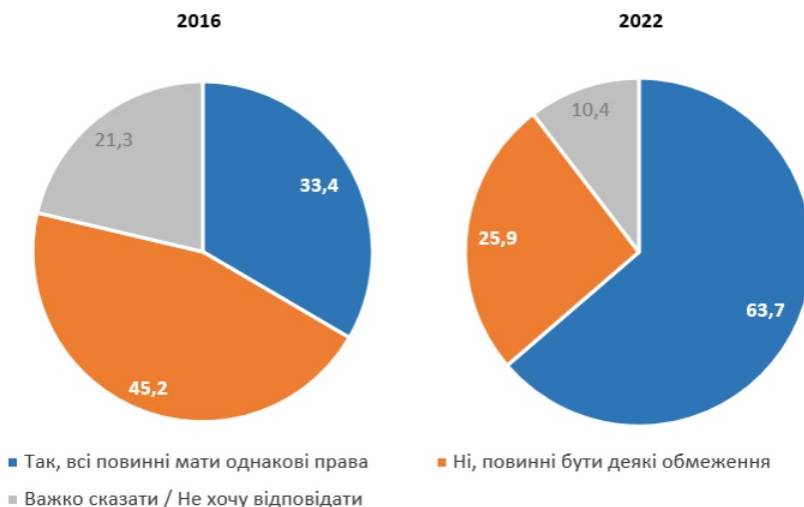

Рисунок 3. Згідно опитувань Київського міжнародного інституту соціології, за шість останніх років рівень підтримки повної рівності прав для ЛГБТК людей в українському суспільстві виріс вдвічі і тепер складає дві третини респондентів.

¹⁵ <https://gay.org.ua/blog/2022/05/31/ukraintsi-kardynalno-polipshyly-stavlennia-do-lhbt/>

Через війну це дослідження було проведене в іншому форматі, ніж попереднє — шляхом телефонного опитування, а не безпосереднього спілкування. Зважаючи на це, а також на умови війни, в яких проводилося опитування, соціологи збільшили можливу статистичну похибку, однак дійшли висновку, що «отримані результати все одно зберігають високу репрезентативність та дозволяють досить надійно аналізувати суспільні настрої населення».

Безпосередньо перед поновленням активної фази російського вторгнення в Україну було завершено інше опитування, проведене Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України.¹⁶ Його результати виявилися кількісно іншими, але якісно підтверджують висновки опитування КМІС про суттєве поліпшення ставлення українського суспільства до своїх ЛГБТК співгромадян. Зокрема, згідно отриманих даних, 53% підтримали заборону дискримінації та розпалювання ворожнечі за ознаками СОГІ; 46% були згодні, що ЛГБТК повинні користуватися такими ж правами, як інші громадяни (41% був проти цього); 27% безумовно підтримали право одностатевих пар на державну реєстрацію своїх сімейних стосунків, і 26% підтримали таке право з певними винятками.

Результати опитування громадської думки, проведеного Національним демократичним інститутом у серпні 2022 року, якісно підтвердили висновки двох вищезгаданих досліджень.¹⁷ У цьому випадку 31% респондентів цілком підтримали рівність прав для ЛГБТК людей, а 23% скоріше підтримали. Однозначно не підтримали рівні права для ЛГБТК 19%, респондентів, а 8% скоріше не підтримали; 10% мали нейтральну позицію, а 7% не визначили своє ставлення.

Початок нового російського вторгнення та, відповідно, масової мобілізації до лав української армії та інших військових структур привернули увагу до проблеми захисту прав одностатевих сімейних партнерів під час війни. 3 червня 2022 року на сайті президента України

¹⁶ <http://csep.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Ukrayinske-suspilstvo.pdf>

¹⁷ <http://life.pravda.com.ua/society/2022/09/20/250527/>

з'явилася петиція щодо легалізації одностатевих шлюбів, яка несподівано швидко набрала 25 тисяч підписів, потрібних для її розгляду президентом. Це була не перша петиція подібного роду, але навіть найбільш успішна з усіх попередніх (від 2015 року) була підтримана лише 456 особами.

Саме легалізація одностатевих сімейних стосунків у формі звичайних шлюбів або реєстрованих партнерств, а також участь ЛГБТК людей у захисті України від російської агресії, були темами, які викликали найбільшу увагу ЗМІ та користувачів соціальних мереж в Інтернеті. Варто відзначити практично одноголосну та активну підтримку запровадження одностатевих шлюбів або партнерств з боку журналістської спільноти. Реакція широкої публіки була різноманітною, від відверто гомофобної до активної підтримки ЛГБТК спільноти. Велику увагу ЗМІ та громадськості привернула заява раніше невідомої молодій жінки Леди Космачевської про те, що вона вирішила одружитися зі своїм знайомим геєм-військовим заради того, щоби стати законним розпорядником його волі у випадку його загибелі, оскільки його справжній партнер згідно українського законодавства цього зробити не може.¹⁸

Релігійні та ультраправі вебсайти у 2022 році неодноразово перепубліковували відверто маніпулятивні гомо/трансфобні матеріали з вебсайту громадського руху «Всі разом!» під керівництвом журналіста і релігійного активіста Руслана Кухарчука, який став основним рупором гомофобного руху в Україні. Наприклад, один з матеріалів був озаглавлений «Провокація: війська ЗСУ висловилися проти «гей-параду» українців у Варшаві»¹⁹ — однак, насправді у ньому йшлося про вельми специфічний армійський підрозділ «Карпатська Січ», який був сформований однойменною ультраправою гомофобною організацією. ЛГБТК, які просто зараз служать у звичайних підрозділах Збройних сил

18

<https://www.facebook.com/100001963973975/posts/pfbid05WbnaPejteUenEejzihc3SeVmKcdKXP7xAasug1NBLiy1RwKNcM8YbpZekAQSWkgl/>

¹⁹ <https://slovoproslovo.info/provokatsiya-viyska-zsu-vislovilisya-proti-gey-paradu-ukraintsiv-u-varshavi>

України, відзначають загалом коректне, поважне та дружнє ставлення до них з боку командування та товаришів по військовій службі.

Помітну реакцію у ЗМІ та соцмережах викликали слова скандально відомого громадського діяча Олексія Арестовича, який тоді був позаштатним радником Офісу Президента, про те, що він вважає ЛГБТ «людьми з відхиленнями».²⁰ Багато ЛГБТК активістів та інших людей звернулися до президента Зеленського та керівників його Офісу з вимогою звільнити Олексія Арестовича з його посади. Відповіді на ці звернення не було, але після чергового скандалу, пов'язаного з його висловлюваннями, та нового шквалу критики у січні 2023 року Арестович добровільно пішов зі своєї посади радника Офісу президента.

Рисунок 4. Переможці Євробачення з України, гурт Kalush Orchestra, виступили на Stockholm Pride 2022.

Так само, гучний скандал в мас-медіа та інтернеті викликали гомофобні заяви з боку співачки Ірини Федишин, яка була членом українського

²⁰ <https://nv.ua/ukr/lifestyle/arostovich-vislovivsyia-pro-lgbt-shcho-pro-ce-dumayut-ukrajinci-memi-50251357.html>

журі на Євробаченні 2022.²¹ Більша частина аудиторії, а також колеги Федішин по поп-індустрії, поставилися до її заяв з іронією та засудженням. Українська поп-група Kalush Orchestra, яка перемогла на цьогорічному конкурсі Євробачення, після цього виступила в культурній програмі Стокгольм-прайду.

²¹ <https://www.wonderzine.com.ua/wonderzine/life/situation/10899-vam-podobaetsya-sebe-ruynuvati-ruynuyte-irina-fedishin-rozpovila-pro-stavlennya-do-lgbt>

4. ЦЕРКВИ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Що стосується ЛГБТК питань, то у 2022 році головною подією для провідних українських церков, об'єднаних у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО), стало несподівано швидке та успішне голосування Верховної Ради за ратифікацію Стамбульської конвенції (20 червня). З початку року, за винятком питань, пов'язаних з російським вторгненням в Україну, саме це було головною темою їх публічних заяв і неопублічного лобювання на зустрічах із представниками української влади.

Українські церкви продовжують займати абсолютно безкомпромісну позицію проти того, що вони іменують «просуванням ґендерної ідеології» та «пропагандою гомосексуалізму» — тобто, запровадження в Україні сучасних стандартів у сфері ґендерної рівності та захисту прав ЛГБТК людей. Після провалу їхніх зусиль проти ратифікації Стамбульської конвенції, вони, безуспішно, намагалися організувати громадську кампанію за її денонсацію. Головною озвученою причиною їх незадоволення діями влади є нібито відсутність обіцяної дискусії з ґендерних питань — проте, вони постійно та неодноразово зустрічалися з представниками уряду, Офісу Президента та народними депутатами з цього приводу, вели публічну агітацію проти ратифікації Стамбульської конвенції, водночас прямо відмовляючись від дискусії та взагалі будь-якого спілкування з представниками ЛГБТК спільноти.

Велике занепокоєння у керівництва українських церков і консервативних релігійних активістів викликають процеси лібералізації серед їхніх західних одновірців. Донедавна це, здебільшого, стосувалося тільки католицької церкви, однак у цьому році стало очевидно, що ці процеси почалися і в світовому православ'ї, а єдності в цих питаннях немає вже й серед українських християн. Керівництво українських церков не знає, як реагувати на ці виклики сучасності, та воліє їх просто ігнорувати та уникати дискусії на такі теми.

Після початку нового етапу російського вторгнення в Україну ВРЦіРО виступила з заявою «щодо фактів геноциду Українського народу, вчиненого російськими військами у Київській області», в якій закликала всі держави світу «засудити ідеологію «Русского міра» як таку, що

виправдовує геноцид народів та знищення цілих держав».²² З аналогічними заявами виступали також представники окремих церков, що входять до ВРЦіРО, наприклад, глава УГКЦ Святослав Шевчук.²³ Водночас, подальші заяви ВРЦіРО та окремих церков ясно демонструють, що вони й досі вповні поділяють ту частину ідеології «Русского міра», що стосується ґендерних та ЛГБТ питань.

26 жовтня був опублікований відкритий лист представників українського ЛГБТК руху до керівництва ВРЦіРО та представлених в неї церков,²⁴ в якому ЛГБТК активісти попросили про зустріч та початок обговорення проблем, які хвилюють і ЛГБТК спільноту, і церкви, посилячись на раніше задекларовану ними готовність «у відкритій дискусії обстоювати погляди, викладені у цій Декларації».²⁵ Тодішній головуєчий у ВРЦіРО єпископ Вірменської Апостольської церкви Маркос Оганесян у розмові з журналістами «Суспільного» підтвердив отримання листа та пообіцяв на найближчому засіданні секретаріату розглянути його та надати відповідь. Коли більше місяця по тому журналісти «Суспільного» знову звернулися до ВРЦіРО та всіх представлених в ній релігійних об'єднань за коментарями, то не отримали жодної реакції у відповідь.²⁶

Окремі представники українських церков продовжують демонструвати вкрай вороже ставлення до своїх ЛГБТК співгромадян — зокрема, у цьому знову відзначився скандально відомий священник ПЦУ Ярослав Кулик (також відомий як Ярослав Ясенець), який має давні та тісні зв'язки як з ультраправим рухом, так і з керівництвом своєї церкви. У своєму коментарі до повідомлення про відкриття у Києві пункту допомоги для ЛГБТК спільноти (т.зв. пункту незламності), він побажав,

²² <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-genocide-of-ukrainian-people-committed-by-russian-troops>

²³ <https://sobor.com.ua/news/glava-ugkc-12>

²⁴ <https://gay.org.ua/blog/2022/10/26/zvernennia-ukrainskykh-lgbtk-orhanizatsii-do-vseukrainskoi-rady-tserkov-i-relihiinykh-orhanizatsii/>

²⁵ <https://vrciro.org.ua/ua/statements/deklaraciya-vrciro-pro-negatyvne-stavlennya-do-yavyshcha-gomoseksualizmu-ta-tak-zvanyh-odnostatevyh-shlyubiv>

²⁶ <https://suspilne.media/343452-rada-cerkov-proignoruvala-zapit-lgbtk-spilnoti/>

щоб у нього влучила російська ракета.²⁷ Керівництво ПЦУ ніяк не відреагувало на цей скандал. Раніше, однак, голова Синодального управління військового духовенства ПЦУ митрополит Іоан заборонив отцю Ярославу офіційно виконувати обов'язки військового капелана через його "негідну поведінку" та "провокаційну активність у соціальних мережах".²⁸

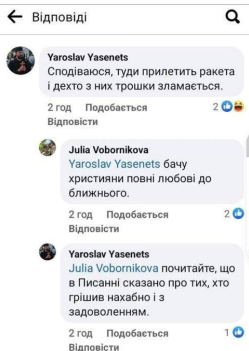

Рисунок 5. Зліва: скриншот з коментарем у Фейсбуку, на якому священник ПЦУ Ярослав Кулик бажає смерті ЛГБТК людям від російської ракети. Справа: отець Ярослав (зліва на фото) разом з главою ПЦУ митрополитом Епіфанієм.

Після довгих десятиліть, коли ультраконсервативні українські церкви очолювали рейтинги громадської довіри, їхня популярність різко пішла на спад. Згідно регулярних опитувань Київського міжнародного інституту соціології, якщо у 2012 році церкви займали перше місце за рівнем довіри з боку суспільства (ім довіряли 62% опитуваних),²⁹ то у 2022 — тільки десяте (44% опитуваних), причому за 2022 рік вони

²⁷ Цей коментар був доданий до запису

<https://www.facebook.com/qopjz/posts/pfbid02JHXmPpMXb581t6zjxZzZdptEo5ZaEbznYq2dUeFQqU3WgwwGHxABPiPc1hLKIBMJl>, але згодом видалений Фейсбуком за порушення правил спільноти. Скриншот з нього можна побачити на рисунку 5.

²⁸

<https://www.facebook.com/volodymyr.kulyk/posts/pfbid02gA1KEZxim32z5xN7Q5go1TuuzSpcnsBGViA8nvg2EReZHrbw18KXBPCDhBujmwWl>

²⁹ <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=81>

втратили відразу 7% громадської підтримки і шість позицій у рейтингу довіри.³⁰

³⁰ <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1174&page=1>

5. ЛГБТК спільнота

Головною подією 2022 року для української ЛГБТК спільноти, як і для всього українського народу, стало повномасштабне вторгнення російської армії. Реакція на цю подію з боку ЛГБТК спільноти теж не відрізнялася від загальнонаціональної, за винятком її додаткової мотивації до спротиву російській агресії: українські ЛГБТК усвідомлюють, що під російською владою неможливе їхнє існування ні як українок/ців, ні як відкритих ЛГБТК осіб. Вітчизняна ЛГБТК спільнота, загалом, відчуває ті самі проблеми, що й решта українського суспільства, хоча існують і певні ускладнення, специфічні саме для ЛГБТК людей.

Загальними проблемами є втрата роботи, житла, майна, засобів до існування, погрози здоров'ю та життю стосовно себе та близьких людей, психологічні проблеми, пов'язані з війною та її наслідками. Також, навіть війна з головним провайдером гомофобії у світі не поклала край проявам дискримінації та насильства проти ЛГБТК в українському суспільстві, хоч і суттєво знизила їхню задокументовану кількість — про це докладніше розповідається у наступному розділі цього звіту. Новою проблемою, пов'язаною з воєнним станом, стали неодноразові випадки некоректного та дискримінаційного поводження з боку представників поліції, ЗСУ та Територіальної оборони при перевірці документів і особистих речей ЛГБТК осіб на блок-постах і в інших місцях, які часто супроводжувалися насильством до ЛГБТК людей та іншими порушеннями їхніх прав.³¹

Практично весь український ЛГБТК рух із перших днів російської агресії продемонстрував патріотичне і відповідальне ставлення до захисту України та відразу підключився до волонтерської діяльності. Головними питаннями діяльності українських ЛГБТК організацій стали збирання матеріалів і коштів для допомоги ЛГБТК та іншим біженцям, поширення серед них інформації про можливості отримати допомогу за кордоном, допомога українському війську, боротьба з російською

³¹ Див., наприклад, <https://zmina.info/news/v-odesi-nevidomi-na-blokpосту-z-nushhalysya-z-dvoh-geyiv-byly-ta-prynyzhuvaly>

дезінформацією, привернення уваги до проблем та адвокація інтересів ЛГБТК військових і всієї спільноти.

Кілька ЛГБТК організацій («Інсайт», КиївПрайд у партнерстві з «Гей-Альянс Україна», «Точка опори», Alliance.Global, Gender Stream) створили тимчасові шелтери для ЛГБТК біженців у центральній та західній частині України (Київ, Дніпро, Львів, Чернівці, Ужгород). Запорізький «Гендер Зед» та багато інших організацій також надають матеріальну та фінансову допомогу тим, хто постраждав внаслідок війни та опинився у складному становищі, допомагають їм з евакуацією із зони бойових дій та з окупованих територій — ці проєкти не обмежуються, але насамперед орієнтовані саме на ЛГБТК спільноту.

Рисунок 6. У липні 2022 року КиївПрайд відкрив у столиці шелтер для ЛГБТК.

Найбільші проблеми українського ЛГБТК руху у цей час виникають через те, що члени ЛГБТК організацій часто самі стають біженцями або постраждалими від військових дій, деякі організації були вимушені

перенести свою діяльність до інших міст. Їхні члени, які залишилися на окупованій території, наражаються на підвищену небезпеку з боку окупантів як громадські та ЛГБТК активісти, відомі своєю патріотичною проукраїнською позицією. Будь-яка ЛГБТ діяльність на окупованих Росією територіях є смертельно небезпечною, і тому практично відсутня.

Рисунок 7. Члени ГО «Точка опори ЮА» перевантажують гуманітарну допомогу від Польського Червоного Хреста та QUA — LGBTQ Ukrainians in America, травень 2022.

Водночас, позбавилася діяльність українського ЛГБТК руху за кордоном — зокрема, таких організацій як UkrainePride та QUA — LGBTQ Ukrainians in America — до якої залучаються біженці, емігранти і вихідці з України. Вони збирають допомогу для українського війська, ЛГБТК спільноти та постраждалих від війни, проводять різного роду

інформаційні та адвокаційні акції з метою підтримки України з боку іноземних країн та міжнародної спільноти, зокрема в рамках прайд-руху.

Рисунок 8. Учасники Baltic Pride 2022 у Вільнюсі, як і багатьох інших ЛГБТК заходів по всьому світові, висловили свою солідарність і підтримку Україні в її опорі російській агресії.

Через військові дії та обмеження на публічні масові зібрання, всі раніше заплановані на 2022 рік Марші Рівності було скасовано, і лише ХарківПрайд зумів провести «ЛГБТ прайд в метро» у прифронтовому місті, яке щодня потерпає від російських обстрілів. 2 вересня близько 25 його учасниць/ків у традиційних українських вишиванках проїхалися станціями харківського метро під гаслом «Єдині, як ніколи».³² Водночас, ніколи ще українська присутність та симпатії до нашої держави не проявлялися так яскраво на прайд-маршах, що відбувалися протягом 2022 року по всьому світові. Світовий прайд-рух об'єднався у своїй підтримці України та засудженні російської агресії. Одним з найбільш помітних подій такого роду став спільний Марш Рівності, проведений Варшава Прайдом та КиївПрайдом у столиці Польщі 2

³² <https://zaborona.com/u-pryfrontovomu-harkovi-vidbuvsya-lgbt-prajd-v-metro-pokazuyemo-yak-cze-bulo/>

червня. Він зібрав рекордну для Польщі кількість учасників — за оцінками польських організаторів, близько 120 тисяч, серед яких 2-3 тисячі склали українську колону, а ще тисячі спеціально приїхали з інших країн, щоби пройти разом з українцями та українками.³³

Гомосексуальність в Україні не вважається підставою для заборони або звільнення від військової служби, і багато геїв, лесбійок і бісексуальних осіб були мобілізовані або добровільно пішли на службу до Збройних сил України, Національної гвардії та сил Територіальної оборони.

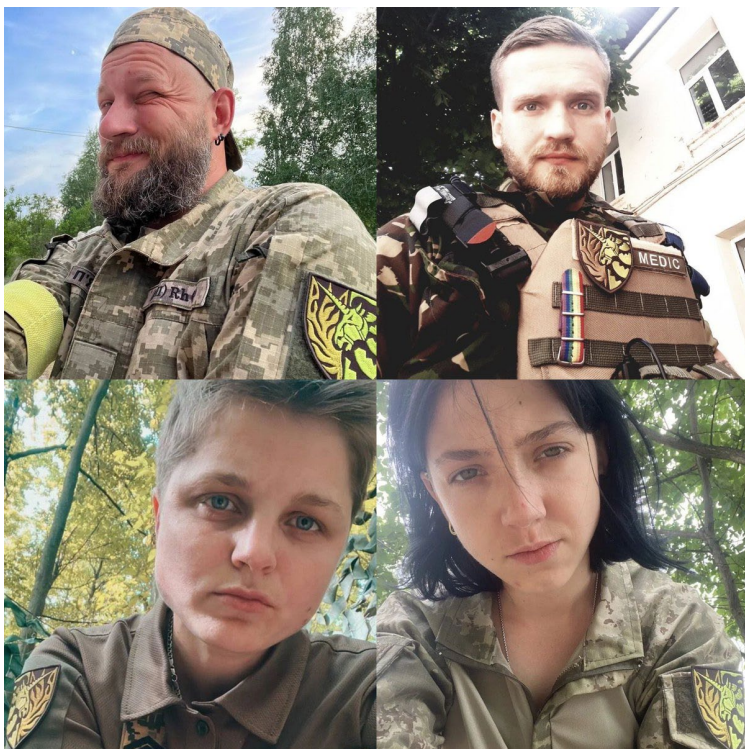

Рисунок 9. Тисячі ЛГБТК українців і українок, разом зі своїми співвітчизниками та іноземними добровольцями, служать в лавах ЗСУ та Нацгвардії. Деякі з них з гордістю носять шеврони з єдинорогом — символіку українських ЛГБТК військових і волонтерів.

³³ <https://www.facebook.com/kyivpride/posts/4977960918980764/>

Діагнози транссексуалізму і гендерної дисфорії (F64.0 і F64.8 згідно Міжнародної класифікації хворіб 10 редакції) наразі означають повну непридатність людини до військової служби у випадку, якщо вони «різко виражені, із схильністю до повторних тривалих декомпенсацій або патологічних реакцій» або непридатність у мирний час і обмежену придатність у військовий час, якщо вони «помірно виражені з нестійкою компенсацією або компенсовані». На практиці «різкість вираження» та «компенсацію» цих станів визначає спеціалізована лікарська комісія — наприклад, при обласній психіатричній лікарні. Таким чином, трансгендерні особи в Україні не можуть бути призвані на службу в Збройних Силах та повинні бути взагалі зняті з військового обліку у випадку явно вираженої транссексуальності, якщо таким буде рішення медичної комісії при військкоматі, яке ґрунтується на висновку спеціалізованої лікарської комісії. Це, зокрема, дозволяє трансгендерним жінкам виїхати за кордон, навіть, якщо по документам вони досі числяться як чоловіки (згідно *Правил перетинання державного кордону громадянами України*, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, наразі громадянам України чоловічої статі віком від 16 до 60 років виїзд за кордон обмежено).

Процедура офіційної зміни статі в Україні є, хоч і не досконалою, але досить простою та прозорою. За нашими оцінками, вона значно сучасніша та простіша, ніж в усіх державах — сусідах України, включно з членами ЄС. Зокрема, вона не передбачає обов'язкового медичного втручання і фактично вимагає лише отримання вищезгаданих медичних діагнозів. Отримати їх у теперішніх умовах в Україні непросто, але цілком можливо — відповідні лікарські комісії діють принаймні в обласних центрах, і медичні комісії при військкоматах посилають до них на експертизу призовників у випадку підозри на транссексуальність.

Більшість трансгендерних осіб, які здійснюють гендерний перехід приймають дорогі гормональні препарати, які в умовах війни можуть стати для них недоступними через відсутність грошей на їх придбання або через відсутність самих препаратів. Трансгендерні біженці з України за кордоном також стикаються з тим, що не можуть придбати

потрібні їм засоби без складної процедури легалізації в країні та підтвердження діагнозу.

Без наявності відповідного висновку медичної комісії, трансгендерні жінки, в документах яких вказана чоловіча стать, підлягають призову на військову службу і мають обмеження на виїзд за кордон згідно загальних правил для чоловіків. Трансгендерні особи, які офіційно змінили стать у своїх документах, теоретично не можуть бути призвані на військову службу. Однак, якщо така особа виглядає переконливо у своїй гендерній ролі, то вона може успішно пройти поверхневий огляд медичної комісії при військкоматі та поступити на службу як звичайна жінка або чоловік — нам відомо про принаймні одну трансгендерну жінку, яка зараз служить у ЗСУ, приховуючи свій статус. Так само, відомий випадок, коли на службу в ЗСУ було прийнято відкриту трансгендерну жінку, доброволку з США.³⁴

Рисунок 10. Сара Ештон-Сірілло трансгендерна воєнна кореспондентка з США, вступила до лав ЗСУ і зараз служить медициною у кримськотатарському батальйоні імені Номана Челебіджіхана.

³⁴ <https://www.facebook.com/ElectSarahAshton>

Переважна більшість ЛГБТК військовослужбовців, як і решта української ЛГБТК спільноти, є закритими від свого оточення. Вони не бажають вести відкрите життя, справедливо побоюючись негативних наслідків. Однак, деякі гомо- або бісексуальні люди в українському війську не приховують своєї сексуальної орієнтації або їхнє оточення випадково дізнається про неї. Згідно численних свідчень, у більшості випадків це не спричиняє серйозних проблем, але інколи ЛГБТК військові можуть стикнутися з цькуванням, дискримінацією та навіть насильством з боку своїх товаришів по службі.

Рух ЛГБТК військових, який утворився ще кілька років тому, поступово набирає сили та бере активну участь не тільки у війні з агресором, але і в адвокації прав ЛГБТК спільноти, попри складність цього завдання в умовах війни. Неформальна група ЛГБТК військових і волонтерів налічує вже більше двох тисяч учасниць/ків, з яких кілька сотень безпосередньо служать в лавах ЗСУ та Нацгвардії. На її основі було створено громадську організацію «Українські ЛГБТ військові за рівні права».

Відразу після поновлення російської агресії про свою солідарність з українським народом заявили закордонні та міжнародні ЛГБТК організації, які створили та активізували різноманітні програми допомоги для українських ЛГБТК біженців і спільноти. Правозахисні та ЛГБТК організації неодноразово висловлювали побоювання щодо можливих утисків українських ЛГБТК біженців у тих країнах, уряди яких негативно ставляться до захисту прав ЛГБТК — зокрема, в Угорщині та Польщі. Серед іншого, могли виникати проблеми при розселенні біженців, оскільки переважна більшість східноєвропейських країн не визнає сімейні стосунки одностатевих пар та їхніх дітей. Однак, наразі таких фактів нами задокументовано не було.

Багато українських ЛГБТ біженців у ліберальних країнах Заходу, навпаки, вперше у своєму житті відчули до себе повагу і рівне

ставлення з боку держави та суспільства. Особливо помітним і важливим це є для одностатевих пар, які виховують дітей.³⁵

³⁵ Див., наприклад, <https://shpalta.media/2022/11/23/ne-xochemo-shhob-nashu-ditinu-ckuvali-yak-dvi-chernivchanki-pereixali-v-kanadu-ta-odruzhilisya/>

6. НАСИЛЬСТВО, ДИСКРИМІНАЦІЯ ТА ІНШІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛГБТК³⁶

Моніторинговою мережею Центру "Наш світ" у 2022 році було зафіксовано 105 випадків дій на ґрунті гомофобії/трансфобії, дискримінації та інших порушень прав людини, із яких 103 трапилися на території України, а два — за кордоном з українськими біженцями.

Майже половина задокументованих кейсів припадає на Херсонську область (здебільшого, воєнні злочини з боку російських окупантів) і Київ, в якому ЛГБТК спільнота є найбільш помітною.

Таблиця 1. Регіональний розподіл кейсів, задокументованих у 2022 році.

Регіон	Кількість
Херсон та область	28
Київ та область	22
Львів та область	8
Донецьк та область	8
Запоріжжя та область	6
Житомир та область	4
Одеса та область	4
Харків та область	4
Дніпро	3
Кропивницький та Кіровоградська область	3
Вінниця	2
Ужгород та Закарпатська область	2
Миколаїв та область	2
Рівне та область	2

³⁶ У цьому розділі кількість задокументованих порушень прав ЛГБТК може перевищувати кількість кейсів, тому що на деякі випадки припадає відразу кілька порушень. Більше прикладів насильства та інших порушень прав ЛГБТК за 2022 рік можна знайти в наших попередніх публікаціях [Становище ЛГБТК в Україні у січні – серпні 2022 року](#) та [ЛГБТК і війна](#).

Луцьк	1
Івано-Франківська область	1
Суми	1
Чернівці	1
Чернігівська область	1
Закордон (Польща, Угорщина)	2
Усього:	105

Порушення з боку окупаційної влади (воєнні злочини)

В умовах фактичної відсутності дії будь-яких законів і повної безконтрольності силових структур на окупованій Росією території України, громадське життя в цих регіонах практично припинилося. У випадку, якщо службовці російських військ або окупаційної адміністрації дізнаються про належність когось до ЛГБТК спільноти, такі люди піддаються образам, насильству, вимаганням, обмеженню волі, і навіть саме їхнє життя опиняється під загрозою.

Починаючи з початку повномасштабної війни, розв'язаною Росією проти України, моніторинговою мережею Центру «Наш світ» був задокументований 31 випадок порушення прав людини за ознаками СОГІ з боку російських окупантів (воєнні злочини) на тимчасово окупованих територіях (Донецька (3), Запорізька (2), Херсонська (25) та Харківська (1) області). У 19 з цих випадків було порушено право на повагу до приватного життя. Розподіл по типах протиправних дій див. у таблиці 2.

Таблиця 2. Порушення прав людини за ознаками СОГІ з боку окупаційних сил РФ (воєнні злочини) у 2022 році.

Тип протиправних дій	Кількість
упереджене ставлення (дискримінація)	31
фізичне насильство різного ступеню тяжкості	26
образи, приниження людської гідності, погрози	23
втручання у приватне життя	18
катування або нелюдське поводження	17

викрадення людей	16
грабіж, розбій	15
насильство сексуального характеру	10
погрози зброєю та/або її застосування	4
незаконний збір, розголошення або погроза розголошення конфіденційної інформації	2
вбивство	1
напади на ЛГБТК центри / заходи або активістів	1
пошкодження майна	1

Більшість воєнних злочинів сталася на блокпостах та в місцях патрулювання російських військових на окупованих територіях. Приводом для гомо/трансфобних знущань була конфіденційна інформація про приватне життя, знайдена в телефонах потерпілих, а в деяких випадках, їхній зовнішній вигляд чи манера поведінки. В одному випадку упередженого ставлення, до ознак СОГІ додався ВІЛ-позитивний статус потерпілих.

Щонайменше п'ять однотипних випадків (кейси з 2246 по 2250) сексуального насильства з боку російських окупантів було зафіксовано у м. Херсон з липня по серпень 2022 р. Вони відбулися у місці розташування загону кадірівців у гуртожитку політехнічного коледжу, що на вул. Небесної сотні. Напроти цієї будівлі розташований парк зі спортмайданчиком, де часто проводили час місцеві хлопці. Кадирівці під виглядом перевірки документів вибирали найбільш тендітних із них і по одному водили до себе в казарму. Там їх піддавали сексуальному насильству: роздягали, мочились, вставляли в різні частини тіла ствол автомата, гвалтували групою. Зранку їх викидали біля гуртожитку. Всі потерпілі мали не лише фізичні травми, але й великий психологічний стрес, через що один із них наклав на себе руки, а інший намагався це зробити. Джерело повідомило, що не має інформації щодо сексуальної орієнтації потерпілих — скоріш за все, вони не були гомосексуалами. Потерпілим було від 19 до 21 року.

За повідомленнями того самого джерела, ще один випадок (кейс 2251) трапився в тій самій казармі у вересні з 32-річним геєм, який нападпитку

сам завітав до кадірівців у пошуках гострих вражень, але наступного дня був знайдений біля тій будівлі мертвим — йому проломили череп.

Сфера взаємодії з приватними особами

Дії на ґрунті гомофобії / трансфобії та мова ворожнечі з боку приватних осіб або груп осіб були відзначені у 39 кейсах. 22 з них можна охарактеризувати як *злочини ненависті*, а 17 — як *інциденти ненависті*. У трьох випадках були зафіксовані прояви *мови ворожнечі*.³⁷ Були відзначені такі види порушень (див. таблицю 3):

Таблиця 3. Дії на ґрунті нетерпимості щодо ЛГБТК з боку приватних осіб у 2022 році.

Види порушень	Кількість
образи, приниження людської гідності, погрози	33
фізичне насильство різного ступеня тяжкості	22
гомофобія / трансфобія в сім'ї	10
втручання в особисте життя	8
незаконне збирання, розголошення або погроза розголошення конфіденційної інформації	5
напади на ЛГБТК центри / заходи або активістів	3
вимагання та шантаж	3
гомофобні написи / заклики (мова ворожнечі)	3
насильство сексуального характеру	2
розбій	1
викрадення людей	1
пошкодження майна	1

Варто відзначити, що у 2022 році значно знизилася кількість нападів на ЛГБТК центри / заходи або активістів з боку ультраправих угруповань — вочевидь, через відсутність публічних ЛГБТК заходів і переключення

³⁷ Виділені курсивом терміни наведені відповідно до класифікації БДІПЛ/ОБСЕ.

уваги опонентів до воєнних справ. До цієї категорії можна зарахувати кейс із нападом на Олену Шевченко, керівницю громадської ЛГБТК організації «Інсайт», з боку невідомого чоловіка у квітні у Львові та кейс з нападом групи молодиків у воєнізованій формі на учасників/ць закритого заходу у столичному гей-клубі «Версаче» у червні, присвяченого участі української делегації у Варшавському прайді.

Рисунок 11. 14 квітня 2022 року у Львові було скоєно напад на відому українську ЛГБТК активістку Олену Шевченко, внаслідок чого вона отримала опіки обличчя та очей.

Крім цього, через війну значно знизилася кількість злочинів ненависті так званого «змішаного типу», коли метою злочинця є отримання користі, але жертва для пограбування чи вимагання обирається саме через її сексуальну орієнтацію або ґендерну ідентичність. Причиною цього може бути зниження активності, особливо у перші місяці війни,

користувачів інтернет-ресурсів для гей-знайомств, якими зазвичай користувалися злодії для знайомства зі своїми жертвами.

Кейс 2231

У Львові пара геїв 28 і 29 років в середині листопада піддалася нападу з боку групи невідомих молодиків, які їх побили лише через те, що ті йшли вулицею, тримаючись за руки.

Кейс 2234

Наприкінці жовтня 18-річний киянин познайомився через мобільний додаток для гей-знайомств з хлопцем, але на зустріч прийшла компанія із двох хлопців і двох дівчат, які стали ображати його через сексуальну орієнтацію, а коли він почав тікати, наздогнали та побили.

Стосунки з правоохоронними органами

У 29 кейсах була відзначена взаємодія потерпілих з правоохоронними органами (виклик поліції, подання заяв про правопорушення, проведення слідчих дій тощо). У 21 з них були зафіксовані порушення з боку представників поліції, СБУ і ДБР (див. таблицю 4).

Таблиця 4. Порушення прав ЛГБТК у 2022 році з боку правоохоронних органів.

Порушені права (якими діями)	Кількість
рівність та недискримінація (упереджене ставлення)	17
свобода і особиста недоторканність (порушення процесуальних норм, перевищення влади і службових повноважень, образи, приниження людської гідності, погрози, фізичне насильство)	11
повага до приватного життя (втручання в особисте життя, незаконне збирання, розголошення або погроза розголошення конфіденційної інформації)	9
ефективні засоби правового захисту (неналежне виконання функцій по захисту прав, відмова у захисті прав)	8

У період воєнного стану було відзначене суттєве збільшення (у порівнянні з мирним часом) проявів гомофобії / трансфобії, включно з застосуванням фізичного насильства та навіть катувань з боку представників правоохоронних органів, зокрема поліції. Якщо у 2021 році таких проявів було зафіксовано у 4 із 19 випадків порушень, то у 2022 – у 17 із 21.

Водночас, із спілкування з представниця(ка)ми ЛГБТК спільноти під час здійснення моніторингу та надання правового консультування, нами була помічена тривожна тенденція щодо відмови потерпілих звертатися за захистом своїх прав до правоохоронних органів через зневіру в ефективність такого захисту, а також через страх піддатися дискримінації з боку самих правоохоронців. Так, у 2022 році було зафіксовано два випадки відмови підрозділів ДБР приймати заяви від потерпілих, які зазнали порушень з боку працівників поліції та службовців ТрО. Загалом порушення права на ефективні засоби правового захисту з боку правоохоронних органів було зафіксовано у 8 випадках.

Кейс 2198

32-річний потерпілий, м. Дніпро: «30 травня я вийшов з дому прогулятися з собакою. Вже була комендантська година, але мені треба було вигуляти собаку. Я був майже біля свого будинку, коли до мене підійшли двоє поліцейських та запитали, що я тут роблю і де я живу. Я сказав, що я вийшов з собакою на 5 хвилин. І тут одному не сподобався мій голос і він з насмішкою мені сказав: «Підарок чи що?». Я промовчав. Другий почав кидати глузування на кшталт «Війна не всіх вбила, задньопривідний». Вони говорили між собою і вирішували, що зі мною робити. Через 2 хвилини, я навіть не зрозумів як, отримав по спині кийком два рази зі словами «Підарок, біжи додому і забери свою шавку».

Порушення з боку військовослужбовців ЗСУ/ТрО (військові правопорушення)

У 2022 році було задокументовано 16 випадків порушень прав за ознаками СОГІ з боку військовослужбовців ЗСУ/ТрО, а також воєнізованих формувань (див. таблицю 5). У 15 з цих випадків були задокументовані порушення з боку військовослужбовців (військові правопорушення), а у одному випадку порушниками були представники Муніципальної варти. 12 випадків мали ознаки злочинів ненависті, а 4 — інцидентів ненависті (за методологією БДІПЛ/ОБСЄ). У 6 кейсах було порушено право на повагу до приватного життя. У 13 кейсах потерпілі зазнали дискримінаційного ставлення через ознаки СОГІ, а у двох із них ще й через свій ВІЛ-статус.

Центр «Наш світ» документував випадки гомофобного ставлення на військовій службі як до 24 лютого цього року, так і з початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. Варто зазначити, що вони не мали системного характеру, а командування, як правило, вживало заходів з метою розслідування інциденту, захисту жертв і виправлення ситуації. Водночас, треба зауважити, що переважна більшість ЛГБТК військовослужбовців, як і взагалі ЛГБТК людей в українському суспільстві, воліють не розголошувати свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність поза межами вузького кола довірених осіб, побоюючись негативної реакції.

Крім нестатутних відносин між військовослужбовцями, були задокументовані кілька випадків гомо/трансфобного поведіння з боку військовослужбовців ТрО до цивільних осіб. Найчастіше такі випадки відбувалися на блокпостах, коли бійці ТрО фактично виконували обов'язки правоохоронців в перші місяці повномасштабного російського вторгнення. Варто зауважити, що з серпня нами не було зафіксовано жодного випадка порушень з боку службовців ТрО, що, можливо, пов'язано з переводом більшості підрозділів ТрО до бойових частин ЗСУ і, відповідно, зменшенням їхнього контакту з цивільними особами.

Таблиця 5. Порушення прав ЛГБТК у 2022 році з боку військовослужбовців ЗСУ/ТрО, а також воєнізованих формувань.

Тип протиправних дій	Кількість
упереджене ставлення (дискримінація)	13
образи, приниження людської гідності, погрози	13
фізичне насильство різного ступеню тяжкості	8
втручання у приватне життя	5
незаконний збір, розголошення або погроза розголошення конфіденційної інформації	4
насильство сексуального характеру	3
погрози зброєю та/або її застосування	3
грабіж і розбій	3
катування або нелюдське поводження	2
погроза вбивством	2
бездіяльність командування	2
цькування	2
напади на ЛГБТК центри / заходи або активістів	1
сексуальні домагання з боку командира	1
вимагання і шантаж	1
пониження на посаді або відмова у просуванні	1

Зайнятість

У цій сфері було зафіксовано 3 випадки порушень трудових прав ЛГБТК (див. таблицю 6):

Таблиця 6. Порушення прав ЛГБТК у 2022 році у сфері зайнятості.

Порушені права (якими діями)	Кількість
рівність та недискримінація (доведення до звільнення за власним бажанням, упереджене ставлення, інші порушення трудового законодавства з боку адміністрації)	3

повага до приватного життя (втручання в особисте життя, незаконне збирання, розголошення або загроза розголошення конфіденційної інформації)	3
--	---

Один із випадків стосувався сексуальних домагань з боку начальника-росіянина в тимчасово окупованому Донецьку.

Освіта

Порушення в цій сфері були зафіксовані у 1 випадку, де з боку чергового по гуртожитку у м. Кропивницькому мали місце булінг, упереджене ставлення, образи, приниження людської гідності, погрози, фізичне насильство та втручання в особисте життя щодо студента університету через його сексуальну орієнтацію (кейс 2209).

Доступ до товарів і послуг

У цій сфері було задокументовано 5 кейсів дискримінації за ознаками СОГІ. Два з них полягали у відмові в обслуговуванні, два – у незаконному виселенні з житла, і ще один – у бездіяльності адміністрації закладу харчування. У двох кейсах мало місце пошкодження майна потерпілих, а в одному — фізичне насильство.

Охорона здоров'я

У цій сфері було задокументовано 2 випадки відмови у медичних послугах або надання їх не в повному обсязі у зв'язку з упередженим ставленням медичних працівників до ЛГБТК пацієнтів. В одному з цих випадків було відмічене фізичне насильство щодо пацієнтки, а в іншому — втручання в особисте життя.

7. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Повномасштабне російське вторгнення створило смертельну загрозу самому існуванню української держави, нації та ЛГБТК спільноти. Їх виживання та перемога у цій війні можливі тільки за умови рішучої, безперервної та повномасштабної допомоги Україні з боку її західних партнерів і союзників, і насамперед, Європейського Союзу та США. Водночас, крім очевидних загроз, поточна ситуація створює нові унікальні можливості для швидкої модернізації українського суспільства та держави після закінчення війни та навіть у її перебігу.

Жахи війни різко знизили проросійські та консервативні настрої в українському суспільстві та впливовість ідеології «Русского міра», в якій гомо/трансфобія починає відігравати все важливішу роль. Проросійські партії та громадські організації практично зникли на території, що знаходиться під контролем українського уряду, а ультраконсервативні угруповання різко знизили свою активність. Опитування громадської думки показують, що в останні роки українське суспільство кардинально поліпшило своє ставлення до ЛГБТК людей, а своє майбутнє українці бачать у складі Європейського Союзу. Так само, соціологічні опитування демонструють, що українські церкви, які є головними і непримиренними ворогами ЛГБТК спільноти, швидко втрачають довіру з боку суспільства.

Набуття Україною статусу кандидата в ЄС примушує українську владу звернути увагу на термінову адаптацію українського законодавства та державної політики до сучасних європейських стандартів, зокрема, у сфері захисту прав ЛГБТК. Долаючи спротив ультраконсервативних церков і політиків, президент і уряд вже змогли домогтися ухвалення Верховною Радою кількох символічно важливих документів, які передбачають врахування інтересів ЛГБТК людей та забороняють дискримінацію за ознаками СОГІ, відповідно до рекомендацій та вимог з боку ЄС та його окремих країн-членів. Втім, українська влада не поспішає з давно обіцяним ухваленням законів, які би змогли кардинально поліпшити політико-правове становище ЛГБТК спільноти — зокрема, криміналізацією злочинів ненависті за ознаками СОГІ та запровадженням реєстрованого цивільного партнерства, доступного для одностатевих пар.

Активізація військових дій, однак, знову привертає увагу до потреби у вирішенні цих проблем, оскільки злочини ненависті підривають національну єдність перед обличчям спільного ворога, а дискримінація одностатевих партнерів, які боронять Україну від російської агресії, виглядає абсолютно неприйнятною. Опитування громадської думки, підтримка петиції про запровадження одностатевих шлюбів, численні статті в українських ЗМІ демонструють, що українське суспільство цілком готове таких кроків, і єдине, що їм заважає, це відсутність політичної волі у найвищого керівництва держави. Однак, як продемонстрували ухвалення закону «Про медіа» та ратифікація Стамбульської конвенції, така воля з'являється, якщо від цього залежить просування України до набуття повноцінного членства в ЄС.

Головним завданням українського ЛГБТК руху у 2022 році стала допомога українському війську та постраждалим від війни членам спільноти. Виживання української ЛГБТК спільноти, як і держави в цілому, критично залежить від західної підтримки.

З метою усунення правової та суспільної нерівності ЛГБТК людей в Україні, вирішення їхніх повсякденних проблем, модернізації нашого суспільства та успішного просування України на шляху євроінтеграції, Центр "Наш світ" рекомендує:

1. **Верховній Раді України** рекомендується усунути всі положення в українському законодавстві, які призводять до дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або ґендерної ідентичності — зокрема, у статтях Сімейного кодексу України 74 "Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі" та 91 "Право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою". Одностатеві пари в Україні мають отримати можливість реєстрації свого партнерства, що передбачає надання їм основних подружніх прав та обов'язків.

При ухваленні нових законів, антидискримінаційні статті у їх складі мають прямо та відкрито забороняти дискримінацію за ознаками сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності. Закони та

постанови, спрямовані на захист сім'ї та дітей, мають захищати всі сім'ї без дискримінації – зокрема, одностатеві подружні пари та дітей, які виховуються у таких сім'ях.

До переліку захищених ознак у Законі України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" (пункт 2 частини першої статті 1) мають бути явним чином внесені ознаки сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності. У Кримінальному кодексі України мотиви нетерпимості за ознаками сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності мають бути вказані як обтяжливі обставини при скоєнні злочинів і встановлена відповідальність за розпалювання ворожнечі за цими ознаками.

2. **Президенту і Кабінету Міністрів України, а також Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини** рекомендується розробляти та реалізовувати державні політики з подолання нерівності, дискримінації, виховання толерантності та взаємоповаги в суспільстві, завжди явним чином згадуючи в них сексуальну орієнтацію та ґендерну ідентичність як захищені ознаки, а ЛГБТК – як уразливу групу.
3. **Міністерству юстиції України** рекомендується розробити законопроект про легалізацію в Україні реєстрованого цивільного партнерства для одностатевих пар, який має бути переданий Кабінетом Міністрів на розгляд Верховної Ради. Беручи до уваги останні рішення Європейського суду з прав людини у цій сфері, очевидно, що Україна все одно досить скоро буде вимушена прийняти відповідний закон, і чим довше буде зволікання з його ухваленням, тим більші політичні та фінансові втрати її очікують.
4. **Міністерству охорони здоров'я України** рекомендується:

Затвердити зміни до наказу МОЗ № 479 від 20.08.2008 "Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем", прибравши з цього переліку код F64 (пункт 9 "Розлади особистості та поведінки у зрілому віці").

Проводити моніторинг виконання та забезпечення нового порядку надання медичної допомоги особам, які потребують зміни (корекції) статевої належності; продовжити розробку та ухвалення змін до цього порядку у співпраці з активістами трансгендерної спільноти.

5. **Міністерству освіти і науки** рекомендується включити теми сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності до шкільної програми та програм педагогічних вузів і курсів підвищення кваліфікації педагогічного персоналу, залучати ЛГБТК та інші громадські організації до розробки та реалізації таких програм.

6. **Міністерству внутрішніх справ України** рекомендується:

Регулярно проводити з особовим складом освітні заходи з формування толерантного ставлення та неприпустимості порушення прав людини відносно ЛГБТК, а також ретельно і неупереджено розслідувати випадки порушення прав ЛГБТК людей з боку співробітників поліції та Національної гвардії і притягати винних до відповідальності.

Забезпечити супровід розгляду законопроекту 5488 у Верховній Раді.

7. **Міністерству оборони України** рекомендується:

За можливості, проводити з особовим складом освітні заходи з формування толерантного ставлення та неприпустимості порушення прав людини відносно ЛГБТК, а також ретельно і неупереджено розслідувати випадки гомо/трансфобної поведінки з боку військово-службовців і притягати винних до відповідальності.

Внести зміни до Розкладу хвороб, станів та фізичних вад, що визначають ступінь придатності до військової служби, дозволивши службу для осіб з діагнозами «Транссексуалізм» і «Гендерна дисфорія» за наявності позитивного висновку військово-лікарської експертизи.

8. Органам державної влади, місцевого самоврядування та їх представникам рекомендується:

У своїй роботі керуватися принципом, закріпленим у статті 35 Конституції України, який вказує, що "церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви", а також, що "жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова".

Взяти до уваги та роз'яснювати широкому загалу, що поняття "сім'я" згідно Сімейного кодексу України не зводиться до офіційно зареєстрованого подружжя, а захист інтересів сім'ї поширюється на всі форми сімейних відносин.

Не допускати та засуджувати публічні прояви гомофобії / трансфобії, дотримуватися принципів поваги, рівності та недискримінації для всіх соціальних груп.

При розгляді звернень і петицій керуватися вимогами українського законодавства про заборону на заклики до дискримінації та обмеження конституційних прав і свобод.

8. МЕТОДИКА ТА АВТОРИ ЗВІТУ

Основними джерелами інформації для цього звіту були моніторингова мережа Центру "Наш світ" і загальнодоступні ЗМІ. Результати наших досліджень не можна вважати статистично репрезентативними з точки зору кількісних соціологічних даних, але ми стверджуємо, що вони цілком адекватно відображають сучасне становище ЛГБТК людей в Україні, принаймні, з точки зору української ЛГБТК спільноти. Державні інституції, крім Уповноваженого ВРУ з прав людини, практично не проводять власного моніторингу і не збирають відомостей щодо питань, пов'язаних з дотриманням прав та інтересів ЛГБТК спільноти, тому більш вірогідної статистики та аналітики з цих питань, ніж та, що публікується українськими ЛГБТК і правозахисними організаціями та окремими активістами, просто не існує. Гарантією правдивості та репрезентативності нашої інформації є багаторічний досвід нашої громадської роботи з українською ЛГБТК спільнотою, співпраця з провідними вітчизняними та міжнародними правозахисними організаціями та власний життєвий досвід як пересічних українських ЛГБТК громадян — ми пишемо про те, що відчуваємо і бачимо навколо себе у повсякденному житті.

Наша діяльність спрямована як на ЛГБТК спільноту, так і на українське суспільство в цілому. Ми фокусуємо свої зусилля на такому:

- Моніторинг порушень прав ЛГБТК.
- Юридична допомога та консультування для жертв дискримінації та злочинів ненависті на ґрунті сексуальної орієнтації або ґендерної ідентичності.
- Правова просвіта ЛГБТК спільноти.
- Адвокація захисту рівних прав для ЛГБТК на законодавчому та політичному рівні.
- Стратегічне судочинство.

2022 рік був дуже складним для всіх членів нашої маленької організації. Однозначно можна назвати успіхом те, що після гомофобного погрому нашого офісу та багатьох інших негараздів у перші місяці війни ми

змогли подолати проблеми, залишитися згуртованою групою однодумців і продовжити нашу роботу.

Підтримати діяльність Центру «Наш світ» можна за посиланням <https://gay.org.ua/donation/>